ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ МЕТОДИКИ РОЗСЛІДУВАННЯ ДОМАГАНЬ ДИТИНИ ДЛЯ СЕКСУАЛЬНИХ ЦІЛЕЙ

Юлія Григорівна ЯЦИК,

аспірантка Харківського національного
університету внутрішніх справ

Охорона дитинства є стратегічним загальнонаціональним пріоритетом, що має важливе значення для забезпечення національної безпеки України, ефективності внутрішньої політики держави. Зокрема, з метою забезпечення реалізації прав дитини на життя, охорону здоров'я, освіту, соціальний захист, всебічний розвиток та виховання в сімейному оточенні держава встановлює основні засади державної політики у цій сфері, що ґрунтуються на забезпеченні найкращих інтересів дитини. При цьому охорона дитинства передбачає застосування цілої системи державних та громадських заходів, спрямованих на забезпечення повноцінного життя, всебічного виховання і розвитку дитини та захисту її прав [1]. Проте, на превеликий жаль, не дивлячись на прагнення держави забезпечити найкращі інтереси дитини, часто трапляються випадки порушення прав дитини. Тому для недопущення таких порушень або хоча б зменшення їх кількості суспільні відносини, що виникають, змінюються та припиняються під час забезпечення та захисту прав дитини, знаходяться під різного роду охороною держави. Зокрема, особливо суспільно небезпечні діяння проти дитини перебувають під кримінально-правовою охороною. Так, у лютому 2021 року Особлива частина закону України про кримінальну відповідальність була доповнена новим складом кримінального правопорушення, а саме ст. 156-1 КК України «Домагання дитини для сексуальних цілей» [2; 3].

З вищенаведеного помітно, що по відношенню до дитини вчиняються суспільно небезпечні діяння, які посягають на її права, свободи та законні інтереси, в тому числі домагання для сексуальних цілей. Причому вказані посягання скоюються з урахуванням особливостей фізіологічного та психологічного розвитку дитини, яка стає жертвою саме через свій вік і рівень розвитку. Названі фактори також впливають на критерії вибору дитини як жертви домагання, способи вчинення цього протиправного діяння та мотивацію особи злочинця. У зв'язку з чим кримінальні правопорушення, скоєні стосовно дитини, відзначаються специфічним механізмом учинення, а значить і криміналістичною діяльністю. Адже, щоб встановити всі обставини, що підлягають доказуванню у кримінальних провадженнях щодо домагань дитини для сексуальних цілей, та зібрати відповідні докази, потрібно розуміти відмінні ознаки механізму вчинення вказаної категорії правопорушень та труднощі, з якими найчастіше стикаються органи досудового розслідування під час їх виявлення, розслідування та розкриття. Зокрема, одним із інструментів, який полегшує діяльність правоохоронних органів і за допомогою вдається оминути чи мінімізувати названі раніше складнощі, якраз є окрема криміналістична методика. Тому в контексті окресленої

© Яцик Ю. Г., 2021

проблематики вважається актуальним питання про перспективність формування такої окремої, а саме видової, криміналістичної методики як методики розслідування домагання дитини для сексуальних цілей.

Окрім вищенаведеного, на необхідність формування методики розслідування домагань дитини для сексуальних цілей указує низка факторів. Зокрема, основними з них є наступні:

1) виокремлена категорія кримінальних правопорушень відзначається особливою суспільною небезпекою та руйнівним характером стосовно дитячого здоров'я та психосоціального розвитку, що заподіює не просто фізичну шкоду, а порушує нормальні життєві зв'язки неповнолітніх [4, с. 3–5];

2) у зв'язку з розвитком інформаційно-телекомунікаційних технологій зростає кількість випадків, коли за допомогою мережі Інтернет і соціальних груп з дітьми налагоджуються знайомства, спрямовані на «грумінг» – налагодження довірливих стосунків з дитиною з метою сексуального насильства над нею [5];

3) досліджувані протиправні діяння характеризуються високим ступенем латентності;

4) механізм учинення домагань дитини для сексуальних цілей у більшості випадків поєднує в собі ознаки сексуальних і кіберзлочинів;

5) через те, що склад кримінального правопорушення, передбачений ст. 156-1 КК України, є відносно новим, у працівників органів досудового розслідування відсутній досвід з їх виявлення та досудового розслідування, зокрема в частині визначення вичерпного переліку обставин, що підлягають з'ясуванню під час розслідування вказаних протиправних діянь, і правильного окреслення меж доказування; прогнозування поведінки учасників кримінального провадження; планування та організації досудового розслідування; налагодження ефективної взаємодії; тощо;

6) у сучасній криміналістичні науці відсутні будь-які напрацювання з формування методики розслідування домагань дитини для сексуальних цілей.

Отже, вразливість дитини через її вікові й емоційно-психологічні риси перед зловмисниками; зростання випадків учинення кримінальних правопорушень, пов'язаних із сексуальним насильством і сексуальною експлуатацією, по відношенню до дітей, особливо з використанням кіберпростору та телекомунікаційних технологій; розвиток інформаційно-телекомунікаційних систем і технологій, їх активна імплементація в кримінальну протиправну діяльність; відсутність сформованих методик розслідування домагань дитини для сексуальних цілей і практичного досвіду з виявлення, розкриття та розслідування вказаних кримінальних правопорушень обґрунтовує перспективність побудови методики розслідування домагань дитини для сексуальний цілей.

Список використаних джерел:

1. Про охорону дитинства: закон України від 26.04.2001 № 2402-III. *Відомості Верховної Ради України.* 2001. № 30. Ст. 142.

2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо імплементації Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального

© Яцик Ю. Г., 2021

насильства: закон України від 18.02.2021 № 1256-IX. *Відомості Верховної Ради України.* 2021. № 20. Ст. 187.

3. Кримінальний кодекс України: закон України від 05.04.2001 № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України.* 2001. № 25-26. Ст. 131.

4. Козлюк Л.Г. Кримінологічна характеристика особистості злочинця, який вчинив статевий злочин щодо неповнолітнього: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08. К., 2019. 16 с.

5. Попов Г. Новели національного законодавства щодо відповідальності за «грумінг». *Вища школа адвокатури НААУ. Курси з підвищення кваліфікації адвокатів.* URL: https://www.hsa.org.ua/blog/novely-natsionalnogo-zakonodavstva-shhodo-vidpovidalnosti-za-gruming/.

© Яцик Ю. Г., 2021